

Milan Pugelj:

Jetnik.

I.

V mraku je šel mimo kolodvora. Blizu glavnega vhoda je prekrižal cesto, in ko se je obrnil v stran, mu je stopil nasproti mlad par. On je bil čokat, nizek, rjav, z močnimi brki in trdimi pogledi, a še primeroma mlad, ona visoka, tenka in v obraz kri in mleko. Držala se ga je nad komolcem in govorila pridušeno in srečno: „Samo tega sem si želela, samo to je bil moj cilj! In zdaj sem tvoja, peljem se prvič s teboj, sama, brez staršev . . . ti . . .“

Njen glas ga je opozoril, da se je vanjo ozrl in jo takoj spoznal. To je Tekla, ki mu je bila znana še takrat, ko je hodila v osmi razred. Pozdravil jo je, tudi ona je odzdravila in temno zardela. Spoznala ga je in utihnila. Mož je nekaj opazil in se oglasil resno in važno: „Kaj pa je? Kdo je to?“

„Nič!“ se je čul odgovor mlade ženske in dvojica je izginila med množico.

Gotovo je, da se je spomnila takoj prejšnjih časov in tudi tega, da je govorila njemu enake stvari enako vdano in nemara še bolj goreče. In še kolikokrat! Ko sta se sešla zvečer v samotni ulici, ko sta se izprehajala v mraku ali jutru po drevoredu in zašla na tiho pot, sedla na samotno klop, približala obraze, se stisnila drug k drugemu in se objela, takrat je izpregovorila včasih še gorečneje. Pritisnila je ustne močno v njegovo uho, oklenila se ga okoli hrbta z obema rokama, se prižela nanj z vso silo in rekla: „Ti . . . ah . . . moj . . .“

Zdaj dela isto z drugim. Storila je že dozdej stokrat in ponavlja mogoče ravno ta hip v kupeju drugega razreda, kjer se peljeta na svatbeno potovanje.

„Ha!“ je zamahnil z roko Guštin Kolar in videl, da stoji pred svojim stanovanjem. Obstal je, se okrenil in odšel še nekoliko po ulicah. Malo ga je bilo prevzelo to nenadno srečanje. Zdaj je sicer že pet, šest let od takrat, ali spomini so še živi. Tekla je bila zanimiva, živahna ljubica. Prišla je k njemu v stanovanje, kakor napravi to velika, izkušena in življenja vajena dama. On ji je igral klavir in ona je rada pela in pri tem obračala besede „Du

bist zu treu, um schön zu sein“ ali „Po cesti pošta plava, ti Tekla, bodi zdrava!“ Smejala se je, zabavala takorekoč sama s seboj, pospravljala za kratek čas po sobi in pokazala s kretnjo in mimiko, kako se poje v Rigolettu „Ženska le vara nas“: nekoliko skozi nos in malo trudno.

Po ulicah je vse križem vrvelo, prodajalne so bile še odprte in izložna okna so kazala v svetlih lučih svoje bogate in pisane zaloge. Tramvaji so zvonili, avtomobili trobili in ropotali, fijakarji kričali svoj „hop, hop“, a Kolarja ni vse to nič motilo. Hodil je prav avtomatično in bil zadivljen. Mislil je, da Tekla vseeno zdaj več tako ne ljubi, kakor je takrat. Zdaj je starejša, zdaj je tisto mlado in nemirno srce že nekoliko pokojnejše, zdaj so se prvi ognji že umirili, znižali in vse tli in plameni pri tleh. Ali takrat, ko je imela rada njega, je bila njena ljubezen drugačna. Razloček med njo in med drugimi je bil po priliki tak, kakor med dobrim vinom in šampanjcem. Tam vse teče in človeka mami, a tukaj vse šumi, brizga na vse strani. Če ji ni kaj ugodil, kakor je želela, je prišla naravnost k njemu, jokala, bila z ozkimi in visokimi petami ob tla in tolkla po mizi, da je imela drobno in lično pest črno od udarcev. Ko jo je pomiril, je plesala, sedala z viška na posteljo in zofo, zvonila po zraku z nogami, bežala pred njim in se mu istočasno obešala za vrat in ga dušila s poljubi: „Ti . . . ah . . . moj . . .“

Šel je pozno zvečer iz mesta v drevored in obstajal tam pred klopni, kjer je posedal včasih ž njo, kakor pred znanci. Ogledal je vse in videl je, da je še po starem. Tudi takrat je sijala luna kakor danes in skozi vejevje kostanja kakor nocoj. V bližini je šumljal enako vodometa in pogrgraval zdaj bolj in zdaj manj. Tam zadaj je stal beli gradič in v njegovem stolpu je bila ura počasi, razločno, s prijetnim zvokom.

„Pojdiva, kasno je!“ je dejal on, dasi bi bil še rad ostal deset večerov po vrsti.

„Ne!“ je rekla Tekla in se popravila v njegovem naročju. „Čakaj! Še en poljub!“

„Tvoji domači bodo hudi!“

„Zdaj je že tako prekasno!. Če pridem zdaj ali malo pozneje, zmerjali me bodo vseeno, torej ostaniva še malo!“

In ko sta se razhajala spodaj na cesti, je trdila in cepetala z nogami: „Ne morem od tebe, poglej . . . ah, ti, vrag! Samo tega si želim, samo to je moj cilj: postati tvoja žena! Ah, ta slast!“ —

Domov se je vrnil že ponoči, ne da bi se bil domislil na večerjo. V sobi je odvil elektriko, sedel k svoji pisalni mizi, vzel iz žepa ključ in odprl predal, kjer so ležali spomini. Med raznimi ženskimi pismi so se mešala tudi njena. Ko je bil njen oče — nekakšen finančni uradnik — prestavljen v Dalmacijo, takrat je morala tudi ona ž njim. In v tistih časih so romala njena pisma k njemu po dvakrat na dan. Drobno so bila popisana, polna zanimanja zanj in za vse podrobnosti, ki so bile ž njim v zvezi. Kakšen je, ali nosi še isti naočnik — velik in črnoobrobljen? Ali ima lase še vedno velike in s prečo ob strani? Ali si je pustil zdaj, ko je moda taka, tudi on obstriči svoje brčice? Če je to storil, zakaj je ni vprašal? Ona namreč tega ne mara.

Pozneje je pisala vsak dan enkrat in nekoliko splošneje. Bog ve, kdaj se bosta videla! Naj gre včasih v drevored in po tistih ljubih krajih, kjer stoje v mesečini znane klopi. Opiše naj ji potem to. Pri njej je vse drugače. Morje ima vedno pred seboj, zlasti morje, ki je sicer veličastno.

Po preteku dveh ali treh mesecev so bila pisma redkejša. Prihajala so vsak peti, šesti dan, vsak drugi teden in postajala so krajša. Kadar je pisala, je tožila, da ji je dolgčas, in zaradi tega ima družbo, ki je bedasta. Kopljejo se v morju, tepejo se, „norijo“.

Končno je vse izostalo in voščila sta si samo še godove in praznike. Tudi on je ob enem ž njo prenehal. Razmere so se izpremenile, ljudje, ki jih je spravilo življenje ž njim v dotiko. In vendar se je vse končalo definitivno šele zdaj, danes zjutraj, ali včeraj, ko se je Tekla poročila. Bile so še tu neke vezi, ki jih je čutil, če se je spomnil nanjo. Ako bi bila živela zopet v istem kraju, gotovo bi se bilo nadaljevalo staro razmerje, a zdaj je pretrgala in presekala vse ona. Storila je legitimen korak, minulost je ločena, kakor bi jo odrezal in tudi njena prostost. Mož ima besedo nad njenim ravnanjem.

Kolar je vstal, držal v roki pismo iz prvih časov in hodil po sobi. Njenega moža je videl samo za par hipov, ali vseeno je o njem premišljal. Nekaj trdega je v njem, nekaj neizprosne, samovoljne, železne, moška volja. O šali, o kratkočasnem življenju, ni na njegovem obrazu sledu. On ne zna gledati za šalo, ker je njegov pogled preoster in preosoren. In menda ravno ta trdoba, ta nenavadna osorna možatost je imponirala Tekli. Pri njem je naletela na nekaj novega, različnega od drugih stoterih moških, ki jih je srečala in spoznala v življenju.

Kolar je sedel zopet za mizo, podprl glavo in mislil še vedno z zanimanjem. Tekla, tista svobodna, vesela Tekla je postala uklo-njena zakonska žena. Prej bi je ne bili krotili svetovi, a od nekod je prišel čokat, nizek in trmoglav človek in njemu je uklonila glavo in rekla: Izvoli! Ti ravnaj z menoj po volji! Zanimivo je, če dru-gega ne! No, in kako se stiska k njemu, žari v lica in govori, kakor bi se bala, da bi ji ne ušel, ali da bi si ne ogledal druge. Iz tistega hipnega vedenja, ki ga je videl pred kolodvorovim vhodom, govori tudi kos ženske ljubosumnosti.

Smehljaj se je, držal v roki njeno popisano pismo in ril z levico po svojih dolgih, temnih laseh. V podolgasti in suhljati obraz je bil bled kakor vedno, samo oči so bile svetlejše in živah-nejše kakor po navadi. Čital je iz njenega pisma in se smehljaj: „Samo to so moje želje, samo to moji cilji: postati tvoja žena! Ah, ta slast, ta neskočna slast!“

II.

Kolar je hitel s šopom not v rokah v glasbeni zavod. Zdaj je bila ura sedem in ob polu sedmih bi bil moral biti že tam. Stekel je naglo po stopnicah, odložil v predsobi palico in klobuk, popravljaj v naglici lase, hrupno odprl vrata, sedel za klavir in po-gledal kapelnika, ki je mislil že pričeti brez njega. Njegovi prijatelji — basisti, violinisti, čelisti, flavtisti in drugi — so pokimali iznad in-štrumentov, kapelnik je zamahnil, rogovi so zapeli in Kolar je udaril na klavir. Igrali so prelestno stvarco, ki jo je zložil neki Sibelius.

Dvorana je bila majhna in komaj vredna imena. Ob četrtnih se je sestajal v njej muzikalni klub in prirejal sam sebi in pičli množici povablencev, povečini glasbenih amaterjev in amaterk včasih bolj in včasih manj zanimive glasbene večere.

Nekako po tretjem stavku je imel Kolar daljšo pavzo in ozrl se je po poslušalcih in poslušalkah. Videl je več neznanih dam, nekaj prav mladih in lepih postav in igral dalje. Po igri se je z drugimi vred predstavljal. Najprej neki visoki, postarni dami. Ta ga je predstavila drugi mlajši in obe skupaj sta ga peljali pred znanko, pred Teklo. Motala se je zadaj, prej je ni videl, zdaj je stala naen-krat pred njim. Strmel je, obstal brez besede.

Postarna dama je rekla: „To je gospod Guštin Kolar, profesor glasbe. To tukaj pa je Tekla Matuž, stotnikova soproga!“

„Me veseli!“ je rekla Tekla tako navadno, kakor bi ga videla v resnici prvič. Dala mu je roko, mehko, brez eneržije in tempera-

menta. Odšla je z damami v sosednje prostore, kjer je bila restavracija. Kolar je zvijal svoje note. Zavil jih je v papir, jih nosil nekaj časa seboj in jih sklenil naposled spraviti v majhnem kabinetu, kjer so shranjevali drugi svoja godala. Roke so se mu tresle, po glavi mu je šumelo kakor človeku, ki je silno navdušen ali silno presenečen in bi rad nekaj dosegel, česar se boji. Iskal je primeren prostorček, omot mu je padel na tla, vrata za njegovim hrbtom so se odprla in zaprla in pred njim je stala Tekla.

„Servus, Kolarček!“ se je zasmejala, skočila veselo proti njemu in mu krepko stisnila obe roki. „Kako se imaš? Kje si v službi? Sedi k meni!“

Peljala ga je k steni in ga posadila tik sebe na leseno klop. Ne da bi čakala njegovih odgovorov, je govorila veselo dalje. „Ko sva se peljala jaz, veš, in moj mož na svatbeno potovanje, sem te srečala pred kolodvorom. Prav vroče mi je postalo. Kaj si me pa tako čudno pogledal?“

„Ah,“ je skrival on, „tebe in tvojega moža srečal, pogledal, kdaj?“

„Kaj pa ti je?“ je vprašala ona.

„Zakaj?“

„Ko se tako čudno meniš! Mene nisi srečal, nisi pogledal?“

„Pustimo!“ je rekel Kolar. „To je zdaj vseeno! Naše pomladi so odcvetele!“

„Kako elegično!“ je vzkliknila Tekla. „Kdo ve, če so odcvetele! Kar se mene tiče, ne obupam do smrti! A zdaj grem! Spremi me!“

Odšla sta brez slovesa in ko sta bila zunaj sama, je rekla Tekla: „Nocoj in jutri sem sama. Moj mož je šel z vojaki in se vrne pojutranjem. Če ti je prav, pojdiva malo po drevoredu!“

Šla sta. Kolar je bil nemiren in govoril je tiho in hripavo. Pravil ji je, kako ga je presenetilo, ko jo je srečal na kolodvoru. Mislil je še vedno, da se pleto med njim in njo neke vezi, a ona je vse nenadoma raztrgala s svojo poroko. Kdo bi si bil to mislil, kaj ji je šinilo v glavo?

„Nič!“ je rekla. „Misliš, da sem mislila spočetka zares? Ne! Tako, da hitreje beži čas! Ali ž njim se ne moreš šaliti! Ako mu daš prst, ga več ne izpusti. In nazadnje: staram se. Treba je, da pridem nekje pod streho in se preskrbim. Če povem odkrito, moram reči, da me je vse minilo že pred poroko. Ali čemu homatije? Vzela sem ga!“

Prišla sta na stara in davno znana pota in na oba so vplivali spomini toplo in blago.

„Tod so šli tisti lepi časi!“ je rekel on in ona se je bližala klopi in sedla. „Tod!“ je dejala. „Sediva!“

Mrak je bil naokrog, nad njima je razprostiral svoje veje ko stanj in ob strani pod njima se je videl tam v dalji košček modrega večernega neba, kjer je gorelo več velikih zlatih zvezd. Iz oddaljenega gostilniškega parka je zvenela godba in se mešala rahlo, samo v svojih odmevih v zrak kakor motne rože v sivo tkanino.

Kolar je položil lice v dlan, oprl komolec ob levo koleno in gledal v njen obraz. „Po pravici,“ je dejal, „če po pravici povem, moram reči, da mi je prinesla ta tvoja poroka neko boleost, ki je meglena in neznatna, a me vendar moti in spravlja ob dobro voljo.“

„Nič!“ je rekla ona. „Priatelja sva in lahko se večkrat vidiva. Kaj misliš, da bom živela kakor eremit? Ne! Bolj potiho si lahko človek kaj privošči. In še celo pri njem! On zdaj molči, zdaj žvižga Radeckimarš, zdaj zopet premišlja in bere „Don Kišota“.

Vse je bilo utihnilo okrog in besede so jima zastale. Včasih sta bila ljubeč par, a zdaj je vse tako daleč, tako izpremenjeno. Njega je zbolelo in v tej nenadni bolečini je segel po njeni roki. Pobožal jo je, potem poljubil, nazadnje se ga je oklenila ona, pritisnila svoje ustne na njegovo uho in šepetala: „Ti . . . ah . . .“

Besede, ki jih je izpregovoril on, so prebudile oba kakor iz omame. Dejal je: „Ti časi so bili krivi, ki so naju ločili, ti kraji, ki so mi te vzeli!“

Še ona je ponovila za njim, da so bili krivi časi in kraji in pri tem je izgovovila „časi in kraji“ s sovražnim glasom, kakor bi bili to živeči in kruti tirani, budeči v človeku strah in grozo.

„Čuj,“ je rekel on, „objeti sem te hotel, a roke so mi trudne, kakor bi več ne mogle. Glej, tudi ne vem ako smejo. In če smejo, je vendar vsa ta hipna sreča, ki jo uživava tukaj, medla, neresnična. Opajava se z vinom, ki je izgubilo moč!“

Tekla je vstala in sklenila nenadoma: „Takega te ne maram! Ne! Kdo bo premišljal stvari, ki jih ni mogoče nikamor preobrniti, ki so jasne in gotove! Sprijazni se najprej s tem, da sem jaz poročena! Potem se da govoriti!“

„In on,“ se je domislil po odmoru, „on je tvoj mož. — A jaz tukaj, premisli, a jaz tukaj — premisli! To je nekaj, rečem ti, oprosti, nekaj ostudnega!“

Tekla je sedla in se mahoma smejala: „Prosim te, ne jemlji vsega tako resno. Vse naše življenje ni vredno tolike resnobe, kolikor je rabiš ti za to kratko minuto. Živimo, glej, nekaj let in ko umrjemo: kakor bi zabili žeblice v zemljo. Ni nas več, nikoli več nas ne bo. Če se nam ponuja sreča ali veselje, čemu bi ga ne prijeli? Naenkrat bomo mrtvi in tako bo, kakor bi nas nikoli ne bilo. Naš trud nič, naše skrbi nič!“

Kolar se je zavedel sentimentalnosti, v katero je bil zašel, in se je skušal otresti. Vstal je, stopil pred Teklo in se siloma zravnal in iztegnil roke. „Ta melanholija, ta vražja! Oprosti mi, da sem te mučil. Večer je tak, ta noč in spomini in ti — to vse!“

„Daj mi roko, da vstanem!“ je rekla ona veselo, se krepko prijela njegove desnice in se vrgla sunkoma kvišku. „Ti si hraber, ti si moj dečko! Midva sva umetnika in življenje je najin inštrument. Par pasaž si bova včasih privoščila kakor po klavirju. Ubereva najlepše strune!“

Držal jo je za roke in gledal. Zdaj je bila polnejša in vabljivejša kot prej. Razvila se je v sočno in zdravo mlado ženo. Njen obraz je bil bel in rdeč, oči velike, temne in vlažne, lasje črni, gosti in težki.

Šla sta iz drevoreda roko v roki in ko sta se ločila na ulici, je menila ona: „Možu, svojemu možu, te moram predstaviti. Izkušala bom, da te srečam ž njim in obговорim te. Lahko me boš obiskal potem na domu in tudi na ulici me boš laglje spremljal.“

Razšla sta se in Kolarju je ostal o tem slovesu negotov in meglen vtisk, kakor o vsem, kar se je v zadnjem času ž njim zgodilo. Zašel je bil v tok življenja, kjer se je zdel sam sebi kakor neroden plavač v široki in globoki reki. Kje je breg, kakšen je, ali bi ne bilo najbolje, če bi se vsega tega rešil?

Stopil je v kavarno, pil črno kavo, kadil cigarete in gledal zamišljeno po prostoru. Kako je zdaj s tistimi nevidnimi vezmi, ki so se prepletale od nje do njega in od njega do nje? Poroka jih ni raztrgala, še so tukaj! Slučajna razmerja, oddaljenost, kraji in ljudje so slepili in goljufali srce, a nocoj je vse padlo. Tekla je zopet tukaj, vidita se in videla se bosta še večkrat.

In vendar je vse drugače, kakor je bilo. Strah je vmes, tiha groza, ki se je ni mogoče oprostiti. Človek tiplje kakor v temi. Ali je prijel prijateljevo roko ali spolzko kačo?

(Dalje prihodnjič.)

Milan Pugelj:

Jetnik.

III.

Ko se je nekega večera vračal Kolar s svojega navadnega izprehoda, je srečal nenadoma Teklo in njenega soproga. Že se je nekoliko mračilo in polja, ki so ležala prostrana in zoreča okoli in okoli, so izdihavala prijeten hlad. Tam, precej daleč spredaj so se dvigale kvišku konture mesta, visoki stolpi in nad njimi grad, enak jakemu čuvaju, ki bedi nad spečo množico.

Tekla se je zasmejala prej, kot jo je Kolar spoznal, in zapretila z roko: „Tu imate, gospod Kolar, zaslužen kaznen, ker se tako skrivate! Zdaj smo vas ujeli in naši ste!“

Mož je imel na sebi uniformo, obstal je zadaj, se postavil po vojaško in salutiral.

„To je moj mož, stotnik Lujo Matuž in to tukaj je moj prijatelj iz prejšnjih let, gospod Guštin Kolar!“

„Čast!“ je rekel soprog. „Čast!“ in vnovič salutiral. Stisnil mu je roko in rekel moško in resno: „Vabim vas, da greste z nama. Midva, veste, sva prišla iz krajev, kjer je doma gostoljubje: iz Dalmacije. Jaz sem Dalmatinec.“

Kolar se je pridružil in vrnili so se proti mestu.

„Veste, kdo vas je izdal?“ je vprašala Tekla, ki je hodila na sredi. „To uslugo je storila meni in mojemu soprogu moja prijateljica Ana. Danes ste najin gost, ali ne, Lujo?“

„Gotovo!“ je dejal soprog. „Najin gost! Ali kakšno, dovolite mi, je vaše zanimanje? Veste, laglje se govori s človekom, če vemo, s čim se bavi in kakšne funkcije opravlja!“

„Učitelj glasbe sem!“ je pojasnil Kolar. „Na tukajšnjem glasbenem zavodu sem profesor!“

„Čast!“ je pritrdil in salutiral Matuž. „Čast! Godba, gospod moj, to je nekaj lepega, rekel bi, veličastnega! Pripetilo se je že, da me je kaka koračnica, ki jo je glasno in mogočno zaigrala vojaška godba, spravila v pravo navdušenje. Doslovno: razburil sem se. Ali na primer opereta „Gejša“. To, prosim, je tisto, kar imenujemo umetnost. Človeka razigra, spravi ga v dobro voljo, da mu razživljenja!“

„Kako se pa imate sicer?“ je vprašala Tekla in prijetno zategnila „ima-ate“. Vidi se, da dobro. Vedno ste mladi, čas gre mimo vas in vas ne poškoduje!“

„Tudi vas ne!“ je dejal vmes Kolar in bil v zadregi zaradi soproge, ki je vztrajala v svoji drzni šali.

„Mene grdo obdeluje čas, prosim!“ je rekla Tekla. „Tukaj, izvolite pogledati, v kotu pri očeh prve gube. Ali ne vidite?“

„Ne!“ je dejal.

„To je zavoljo mraka!“ je dostavil Matuž enako važno, kakor je bilo vse, kar je povedal.

Prišli so v mesto in se približali kmalu stanovanju. Pri vratih se je stotnik poklonil še enkrat in rekel: „Vabim vaše blagorodje. Moje žene prijatelj je tudi moj prijatelj in moje stanovanje mu je vedno odprto.“

Ko so prišli v sobo, si je ogledal Kolar v svetlobi električne luči svojega gostitelja. Bil je v obraz rjav in raskav. Pod nosom je imel močne brke in na levem licu eno brazdo po dolgem in niže spodaj še eno počez, ki se je pričenjala že na bradi. Stotnik je govoril o teh dveh brazdah rad in jih zamenjaval s tistimi, ki so jih zadali.

„Ta tukaj,“ je dejal, in kazal brazdo po dolgem, „ni junak. Zadel je slučajno, kakor kura zrno. A tale“, pokazal je brazdo, ki se je pričenjala na bradi, „ta je vreden hvale. Močan je in bori se kakor lev. Izzval sem ga samo zato, ker me je gnala radovednost, da se poizkusim ž njim. No, ukresnil me je; ali gospod, to je bil boj! Sablji sta sikali kakor dve kači!“

Tekla je prinesla sama na mizo prigrizek in vino in pili so pozno v noč. Ko se je stotnik nekoliko razživil z vinom, je pričel praviti dovtype. Vedel jih je nepričakovano mnogo in Tekla je poslušala z zanimanjem in se smejala.

Kolar se je poslavljal o polnoči. Po stopnicah ga je spremila Tekla in spodaj v temni veži je vpihnila nalašč svečo in se ga oklenila. „Zdaj je vse v redu,“ je omenila, „zdaj prideš lahko vsak dan. Ob osmih on odhaja in se vrača opoludne, ob dveh zopet gre in pride ob šestih.“

„Kako si mogla,“ je vprašal zamišljeno Kolar, „kako si mogla tega človeka vzeti, kaj si našla na njem?“

„Ah,“ je vzkliknila z nevoljo ženska, „pusti že to! Kaj ti nazadnje veš, kaj vse nas zanima, kako me mislimo in zakaj delamo tako, kakor vam moškim ni po volji! Nehaj s temi stvarmi in privadi se na razmere. Pridi takoj jutri! No, servus!“

Poljubila ga je, odklenila vežna vrata in ga skoro potisnila na cesto. Z okna v prvem nadstropju se je oglasil stotnik in za-

klical: „Na svidenje, gospod! V nedeljo torej gremo na izlet, kakor smo se dogovorili. Redenzvous je ob dveh popoldne pri nas!“

„Da!“ je kimal Kolar presenečeno, privzdigoval klobuk in odhajal po prazni ulici. „Lahko noč!“

Drugi, tretji in četrti dan je hodil sam zase po novih potih, da bi ne srečal kakega znanca. Mislil je na desno in levo in vedno čutil, kakor bi se predla okoli in okoli njega nevarna mreža, ki se je ne bi mogel oprostiti. Tekla je poročena, žena drugega in zdaj ni več tako, kakor je bilo. Če zdaj ž njo občuje, je to občevanje tiho-tapsko, združeno s strahom pred nevidno pravico in kaznijo. Če hoče vse prekiniti, ne more, ker noče tega ona, žena drugega.

„Vse to,“ je naenkrat mahnil in se razburil, „vse to bom pustil, gotovo! Človek ni v verigah, zakon je izključen in tako dalje, pravzaprav pa je uklenjen, kakor nikoli ne. No, jaz se oprostim!“ In čez nekaj časa je dostavil: „Če ne pojde drugače, prosim za premeščenje!“

Iste dni je prejel pismo. Pisala mu je Tekla, ljubeznivo in žalostno obenem. Ves prejšnji dan se ni ganila od okna, gledala je, odkod se bo prikazal, a njega ni bilo. Čemu ne pride, čemu je čuden, naj je ne muči!

Šel je tja, kakor je pisala: popoldne ob treh in sprejela ga je res vroče, kakor ženska, ki misli samo nanj in ga ljubi. Brez besed se ga je oklepala in ne da bi povedala zakaj, skoro jokala. Oči so ji bile motne in rosne, bele gole roke so se ji tresle in zdelo se je, kakor bi omagovala in bi se ji šibile noge.

„Prosim te, Tekla,“ je rekel v pogovoru, „pisem ne piši in ne pošiljaj! To so prejasni dokazi, če pridejo komu v roke!“

„Niti pisma ti ne smem več pisati!“ je očitala ona in izgovarjala posamezne besede z bolestjo in strahom, kakor je še ni nikoli čul. Naenkrat se je razlila okoli nje in po vsej sobi mučna žalost, ki je ležala na obeh kakor zla usoda. Tudi Kolarju je postalo nenadoma tako bridko, da ni mogel govoriti.

Malo pred šesto uro se je vrnil mož, se pri vratih veselo in glasno zasmel, stopil bliže h Kolarju in mu stisnil roko: „Pozdravljam vas, dobrodošli!“

Odpel je sabljo, jo obesil na obešalo tik vrat, stopil k ženi in ji viteško poljubil roko. Pravil je o aeroplanih, ki letajo nad vojaškim vežbališčem. Po njegovem mnenju je vse to še šport, predrzna igrača. Nesigurno je, nevredno, da bi človek tvegati svoje življenje.

Kolar je kmalu odšel in zopet ga je spremila Tekla. „Pridi,“ je rekla, „pridi, sicer me bo konec!“

Skozi okno je pogledal stotnik, mahal z roko in ponavljal: „Na svidenje, na svidenje!“

Taval je po mestu pobit in nesrečen, ne da bi vedel, kam bi se obrnil. Da bi izginil, mu je šlo po glavi, a ta misel je bila združena s takim samopremagovanjem, da je stiskal pred njim oči in pačil v bolestitih potezah ustne.

Zunaj je bil poleten večer in po tratah ob aleji so letale kresnice. Tu in tam so sedeli po klopek mladi pari brez gibljajev, brez besed kakor temni, zabrisani kipi.

IV.

Ko se je odpeljala Tekla z možem na počitnice v znano a neznatno morsko kopališče, se mu je zdelo vse njegovo življenje zalito z gosto in težko meglo, ki se nerodno guga sem in tja. Sam tiči sredi nje, tava in tiplje, a vsa pota se grizejo v rep. Ista sila, ki ga goni iz začaranega kroga, ga sili obenem vanj, neprijetnost, ki ga tolikrat trpinči do pravih muk, je obenem prijetnost, žalost je veselje, sreča je nesreča.

S Teklo sta se dogovorila, da pride za njo v kakih desetih dnevih. A teh deset dni se je raztegnilo v njegovih čustvih na deset mesecev. Večinoma jih je preživel v svojem stanovanju, šetal gor in dol po sobi in se pogovarjal sam s seboj in z usodo, ki ga je vodila po sladkogrenkem potu. Pri tem je govoril polglasno, večinoma pa šepetal, zganil večkrat rame, zagestikuliral z desnico in se zagledaval predse, kakor v nekaj odločnega in sebi nasprotnega. „Živiš, kakor v trnjevi goščavi. Kakor hitro se neoprezno ganeš; se zbodeš na desni ali levi. Kar govoriš, kar storiš, kakor prestopiš, kakor izgovoriš, vse je razdrapano, razpraskano, pohabljen, nesigurno. — Ako se snideš ž njo, nimaš užitka. Sto misli beži po glavi. Kje je on, na primer? Kaj dela? Ali ni mogoče, da bi ravno zdajle pristopil? Morda je človek, ki te vidi ž njo, njegov znanec, nemara nekak špijon? In za vruga, niti pisma ji ne moreš pisati! Kakor hitro ga izročiš iz rok, splashuta nad te sto zelenih skrbi. Kdo ga je izročil, kje ga je izročil, ali ga je njej izročil? In če ga je dobil on v roke, če ga je slučajno ona kje pozabila, vsi vrugi —! Tako je to, vse neznosno! Dokaz je vsak pomenek ž njo ali ž njim, vsak tvoj korak, stori ga kjer-

koli! Nikjer nisi cel. Razkropljen in raztepen na vse vetrove pri celem telesu! Drobec je tukaj, drobec tam, drobec se tepe nekje z z novo skrbjo, ki jo je povzročila mala neprevidnost včeraj ali predvčerajšnjem. No, pa pusti! Obrni hrbet, pokaži podplate in zbogom! In zdaj, pogledjmo, pri pogovorih, to je Tekla, tista visoka, bujnostasa in črnolasa s tisto belomotno kožo, s tistimi — ne, ne! Ne pustiš je, ne pustiš! Živiš samo enkrat!“

V letovišče se je peljal s strahom in veseljem. S kolodvora je hitel v hotel, si vzel sobo, se umil in preoblekel v belo letno obleko in povprašal takoj po šetališču. Mislil je, da najde Teklo tam. Hodil je naglo po peščenih potih vse križem, gledal s kukalom v oddaljene čolne, kjer so se vozili po morju razni tujci, in čakal pred kopališčem. Našli so se šele zvečer, ko je priredila letoviška godba promenadni koncert. Nekoliko so pili. Najprej v hotelu po večerji, potem v gostilni, pozneje še v kavarni. Ž njimi je hodil mlad in zelo simpatičen oficir, ki sta mu ga predstavila zakonska kot svojega starega prijatelja. Ta častnik je nepretrgoma zabaval. Kar je povedal, je bilo prepleteno z lahkim, prijetnim humorjem, pa najsi je bila stvar sama na sebi še tako resna. Tekla se je držala spočetka Kolarja, ga izpraševala, kaj je novega v njihovem kraju, v mestu in mu stisnila zunaj, ko so šli po cesti, večkrat na skrivaj roko, kar je pomenilo zanj, da se veseli njegovega prihoda. Pozneje, zlasti ko so bili v kavarni, se je držala oficirja. Izrabila je prilike vedno tako, da je sedla kolikor mogoče naravno tik njega za mizo. Pri tem se je zdelo, da ji gre tudi oficir na roko. Tik nje ali tik njega je ostal vedno na kak način prazen stol in na tistega je sedla po potrebi ona ali on. Ves njen obraz je tudi dokazoval, da se zabava izvrstno. Smejala se je prostodušno, nekoliko preširoko, lica so ji gorela in oči so se ji bleščale. Že pozno ponoči je oficir vstal, ponudil tenko, skoro žensko roko stotniku in rekel s humorjem kakor vedno: „Čestitam! Za kaj takega, kakor je vaša milostiva gospa sogroga, mora goreti vsak avstrijski patrijot!“

„Ha, ha!“ se je gromko smejal stotnik. „Le prehudo ne! Tudi patrijotizem mora imeti avstrijske meje!“

„Ali vi tudi?“ je vprašala Tekla oficirja in to njeno vprašanje je prislonil Kolar k oficirjevi čestitki. Vsak patrijot mora goreti zanjo, ali on tudi?

„To je jasno kakor moji dolgovi!“ je rekel oficir in Tekla mu je stisnila preko mize roko.

„Hahaha!“ se je smejal stotnik, prižgal cigaro in kimal: „Dobro, dobro!“

Tudi Kolar se je smejal, ali ob enem mu je bilo tako, kakor bi se bil razlil po njegovi duši žolč. Naenkrat, kakor bi jo vtrgal z drevesne veje, ki visi na cesto in zbije potniku klobuk z glave, ga je objela zavist in še hujša njena sestra ljubosumnost. Moža ni videl, nanj ni bil ljubosumen. On je postal nenadoma kakor oče ali mati, brat ali sestra — nekaj takega, kar mora biti tik nje, kar je neizogibno. On je vendar ž njo poročen, nanj je legitimno vezana, ali ta tukaj, ta častnik, ki ji ni nič, ta je kaj drugega!

Ta nenaden razlog mu je dal zopet povod, da je šepetal in mrmral sam s seboj cele ure, se prepiral in pričkal in mahal z rokami predse po prazni sobi. Že prej ga je navzočnost in bližina Tekle vsega prevzela, čudne in vedno nekoliko nevarne razmere so ga raztrgale, da ni mogel biti pri nobeni stvari z vsemi svojimi mislimi, a zdaj se je položaj zamotal še huje. Stopil je vmes — med njo in njega — mlad in lep oficir. Odkod je prišel, kakšen vrag ga je prinesel? Morda je to njen znanec iz tistega mesta v Dalmaciji, kjer je bivala zadnja leta in se poročila, torej po priliki ravno tako, kakor je Kolar znanec iz domačega mesta, kjer je preživela svojo prvo mladost. Kdo ve, kdo ve? Heine pravi, da pri ženski nikoli ne veš, kje se neha angel in prične vrag ali narobe! Tudi tukaj — poglejmo — ne veš! Kako je? Ali je ona zaljubljena vanj — v tega častnika, ali je samo on vanjo zaljubljen? In — za vraga!! Zakaj je pa mož tukaj, zakaj pa hodi ž njo, ali nima oči? Ali bo res treba, da mu jih bodo šele drugi odprli, da se bo iztegnil kak debel tuj kazalec in pokazal na njegovo ženo? Vi — ha — tale — vaša žena, ta vam vleče roge iz čela! Ali ne vidite, vi, salamenski slepec? —

In tudi sam je hotel govoriti ž njo. Iskal je povsod ugodne prilike, a dolgo zaman. Nekoč v mraku pa jo je našel samo v šetališču, in takrat je vzkipel, se tresel, govoril hripavo in naglo. „Torej — po tako dolgem času — zdi se mi, da nalašč — godi se mi krivica — kriva si ti — kje bi bil mislil?“ Oddahnil se je in začel znova logičneje: „Tekla, prišel sem zaradi tebe, ti veš, kaj mi je do tega! In zdaj, ali prav vidim? Ta častnik — ali sem dobro pogledal? Ves razbit, razdeljen in razlomljen, kakor sem sam v sebi, gledam morda prečrno, sodim prenaglo, delam krivico. Ali zopet — z druge strani, če se uvažuje, da je v meni vse kakor živo srebro, da nimam miru, potem mi lahko oprosti vsakdo!“

Govoril je preglasno in Tekla mu je zapretila: „Ne tako glasno! Ona dva sta nekje blizu!“

Ozrl se je okoli in zamahnil z roko. „Ni jih, saj vidiš! In če tudi sta, če bi tudi bila, rečem ti odkrito, da čutim v sebi pri vsem tem nekaj poštenega in da se ne bojim ne boga ne ljudi. Čemu? Poglejva! Ali nisem prišel jaz prej kakor on, kakor ta častnik, ali nisem jaz tisti, s katerim pričinja in teče tvoja mladost? Čigava je pravica? Ali ni moja?“

„Ti!“ je rekla Tekla važno. „Stopiva sem! Ravno zdaj, hip prej, ko si prišel, sta bila tukaj!“

Stopila sta s pota pod drevje in se obrnila tako, da bi lahko videla prihajajoče.

„Tako, veruj mi, se mi še ni godilo v življenju, da se več ne spoznam nanje. Vse je razmetano, vse raztrgano — in vseeno živim kakor v hladni in obenem vroči ječi z neizprosnimi zaklenjenimi vrati. Ne morem nikamor, Tekla. Tu sem, ravnaj, vodi, ukazuj, samo ne trpinči! Ljubosumnost v srcu je kakor strigalica v ušesu! Gloje in gloje!“

„Stoj!“ je velela nenadoma pridušeno Tekla in oba sta se ozrla. Za njima — prav blizu — med drevjem je stala klop in na njej sta sedela mladi častnik in stotnik, Teklin mož.

(Dalje prihodnjič.)

Andrej Labud:

Pisma.

Pa se jih je nabralo tekom let:
zelena, bela, rdeča in rumena,
dišeča, rožasta . . . in ta pismena,
ročic in rok begotnotiha sled!

Odpiram, berem . . . Kakor smet na smet
in prah na prah mi roka ohlajena
izpušča spet imena na imena —
plehak odbeglosti je ta poset.

Kar tujih pisem v tem prhni predali,
toliko mojih šlo je v dalj in šir.

O, ne da bi si bili baš lagali,

le to, le to: dočim je moj kurir
raznašal mene, so ljudje dajali
namesto sebe — vljudnost in papir.

Milan Pugelj:

Jetnik.

V.

Pozno zvečer so se vračali v hotel. Kolar je nekoliko zaostal in čakal na Teklo, a pridružil se mu je stotnik in ga potrepal po rami. „Reči moram, da se vedete napram ženskam viteško. Vedno ste v ognju, borite se za srce in tako.“

Kolar se je začudil, pogledal vprašaje vanj in obstal.

„Nič!“ je rekel stotnik. „Za enkrat nič hudega! Seveda, če bi se to ponavljalo, potem bi me prisilili, da bi kaj ukrenil.“

„Kaj?“ je vprašal Kolar.

„Kaj bi ukrenil? No, vaša viteško stvar bi viteško reševala!“

„Katero stvar — prosim vas . . .“

„Haha!“ se je posmejal stotnik in si privihal desno stran močnih rjavih brk. „Vi smete imeti le daljne, le prijateljske pravice do moje žene. Vi lahko govorite o vsemogočih nazorih, lahko ž njo občujete, ali tako, da ostanete prijatelj njenega moža. Ne drugače!“

Kolar je hotel govoriti, a nenadoma je ohripel. Glas se mu je zadržal in mesto, da bi kaj povedal, je zakašljajal. In spredaj ga je motil prostodašni Teklin smeh, ki je zvenel skoro brez konca.

„Ne rečem, da se s tem od vas poslavljam, ne! Vi ste mi drag in simpatičen družabnik. Vi ste umen, premeten človek, jaz vas samo opozarjam. Ne bi rad, kakor sem omenil, kako drugače!“

Oficir in Tekla sta prišla za njima in vsi so obstali pred vhodom hotela, kjer sta stanovala stotnik in njegova žena. Poslovali so se in razšli, a Kolar ni našel tisto noč miru. Najprej je šel k morju in sedel v pripet čoln, ki ga je zibalo rahlo pluskajoče obrežno valovje. Noč je bila tiha in hladna. Črna in ravna plast morja se je zajedala daleč tja vanjo in se spajala naposled ž njo v eno samo temno črnino. Nebo je bilo modro, polno zvezd, a brez lune. Odsevi njegovi so gledali v bližini iz morske gladine in se zibali na njej kakor podolgovati zlati koleščki. Svetilnikova rdeča luč je ležala po morju v dolgi, nemirni in raztrgani črti, sestajajoča iz kratkih in svetlih povprečnih črtic, ki so se nepretrgoma prerivale in se prelivale druga v drugo. Med kamenjem po bregu so grgrali valovi, kakor bi se davili in topili. Prihajali so hoti,

polzeli komaj slišno med skale, a nenadoma ječali, kakor bi jih bolela ločitev od neizmerne morske gladine. V zraku, v rahli hladni sapi, ki je dihala iznad morja na kopno, v temi, ki so jo prodirali žarki zvezd in luči, ki so gorele v pristanu, je bilo nekaj čutečega, živega, sličnega prostrani duši, ki objema morje in kopno.

„Kaj, kaj!“ je govoril predse Kolar in sedel sključen v čolnu. „Ta človek me spominja pri vsej svoji vsakdanjosti na nekaj odločnega. Ta človek, vedi vrag, ta človek je zmožen, da bi kaznoval očeta, če bi se proti njemu pregrešil! Nekakšna ravna črta je v njem in po tisti ravni črti gre vse: misli in za njimi dejanja. Čudno, da ne vidi njega, oficirja . . . Stvar postaja težavna, nekaj se obeša nanjo, dela jo okorno in zaradi tega postajaš še sam težak, neroden in top. Komaj se giblješ. Vzrok vsemu je gotovo v prvi vrsti oficir, zaradi njega pogovor s Teklo in nenadna prisotnost njenega moža, ki je sedel na klopi in poslušal . . .“

Drugič je govoril dolgo sam sebi, nocoj ni mogel. Besede so bile motne, enako misli. Nekaj drugega je bilo vedno v njih, o čemer ni govoril in skoro tudi ne mislil. Vleklo se je preko vsega, obteževalo vse, telo in duha. Kaj bo zdaj?

Šel je v stanovanje, hodil dolgo po sobi, legel v posteljo, prekrižal roke pod glavo in strmel v strop. Odkod so sence, ki se sučejo po njem? Ali gre spodaj po cesti človek ali žival? Ali jutri odpotuješ? Če odpotuješ, je razmerje končano, ne moreš skoro več blizu. Sestajati se ž njim, s stotnikom, je neprijetno. Ziblješ se, govoriš kakor neroden in skesan dijak.

Skozi okno je pihala v sobo sapa in Kolar jo je čutil po svojih golih rokah in prsih. Delo mu je neprijetno in zato je vstal in zaprl okno. Drugi v teh lepih nočeh, drugi, njemu enaki — kako jim je? Svoja dekleta imajo, samo svoja lepa, zdrava in močna dekleta, mislijo nanje in so morda celo pri njih. V teh nočeh ljubijo do pijanosti in omame, vse slasti, kar jih premore življenje, so jim na razpolago. A ti strmiš v strop, mučiš se z žensko, ki ima drugega in še tretjega, a si vendar mlad in imaš pravico, da se razmahneš, razganeš brez obzirov . . .

Zaspal je in se zbudil z istim neprijetnim občutkom. Preko vseh misli in besed se je vleklo nekaj, česar ni bilo pravzaprav ne v mislih, ne v besedah. Plazilo se je in obteževalo telo in duha.

VI.

Vstal je, se nervozno umival in oblačil in pozvonil natakarku. „Odpeljem se!“ je dejal. „Prinesite račun in spravite moje stvari takoj na kolodvor!“

Pred hotelom je požvižgal izvoščku, ker je bil truden, šibak in oslavljen. Ko sta prevozila par ovinkov, je zagledal Teklo, ki mu je mahala z roko. Skočil je nenadoma kvišku in zakričal vozniku, naj ustavi. Tekla je odprla sama vrata kočije, sedla k njemu in rekla izvoščku: „Vozite malo naokoli! Ven!“

„Bomo zamudili vlak!“ je rekel voznik.

„Se peljemo s prihodnjim!“ je odgovorila in voz je zdrčal na desno med široke, puste in skalnate ravni.

„Vedela sem, da se boš odpeljal. No, saj si sam kriv vsega! Vsajaš se, jeziš, tak si, kakor večina moških, ki mislijo vse naravnost kot po ravnilu. Saj je še dosti miren moj mož. Hudega ti ravno ni rekel!“

„Saj nisi slišala, saj si se takrat smejala, kakor še ne zlepa!“

„Poglej ga! Ravno zato sem se, da sem laglje poslušala! — Veš, prav je, da zdaj greš! Ko se vrnem še jaz v naše mesto, bomo že stvar uredili. Najbolje bo, če mu enkrat rečeš — tako s humorjem — da si se zaradi mene zaletel. Naenkrat si treščil z glavo nekam, kakor v brzojavni drog ob cesti. Šest zvezd si videl — zdaj je dobro. Ha, ha!“

„Zaradi njega ti je prav, da grem, zaradi oficirja! Ti si, oprosti mi, razžalil bi te — —“

„Neumnost, neumnost, neumnost! To je vendar njegov sorodnik, njegov bližnji sorodnik, ali se naj z moževimi sorodniki prepiram? Kako ti sploh misliš? — Obrnite, nazaj!“ je zaklicala vozniku, vstala in zopet sedla ter vtikala drobno zlato uro za pas. „To sem nalagala svojega možička! No — a k stvari! Oficir je torej njegov sorodnik. Mislim, da je brat moža njegove sestre — sploh nekako tako. Poznala sta se tudi že davno prej. Ali, moj ljubi, kako bi te rada objela, pa ti morem stisniti le roko! Dobro se imej in name misli! Pridem kmalu! Ustavite!“

Odprla je naglo vrata, skočila na tla in izginila v zelenju. Voznik je vprašal: „Kam?“

„Na postajo!“ je velel Kolar in se tja pripeljal. Na peronu je pil kavo in gledal topo med ljudi. V vlaku mu je delo prijetno ropotanje in drdranje, ker je ogluševalo in prekričavalo misli, ki so

bile sitne in vznemirjajoče. Rad bi bil kako zadremal, v lenem snu na vse pozabil, ali vsaj vse omalovažil. Ker mu ni šlo po sreči, je gledal mlado gospo, ki je sedela ob drugem oknu na isti strani, bila močna in zdrava in imela velike, modre in vlažne oči. Kako ljubi, kakšno je njeno življenje? Ali ni se mogel zanimali in gledal je zopet skozi okno po enolični krajini.

Kaj vse doživiš v kratkih mesecih? Kje in kdaj se je vse napovedalo prej samo z migljajem, samo s senco? Padlo je na tvoje življenje, kakor pade kragulj na pišče. Zapičilo je globoko svoje kremplje, dvignilo te s seboj in zdaj te nosi — adijo! Vse iz sitnosti v sitnost, od vruga do vruga. In tudi bolje noče biti. Teko dnevi, teko tedni, prišlo bi morda pozabljenje, ko bi ne vedel, da se ona pripelje jutri ali pojutranjem, da jo srečaš na cesti, kjer te obgovori, ali jo najdeš v lastnem stanovanju, ko se vrneš domov. In ustavljati, dokler si mlad in zdrav in dokler je ona lepa in zamamna, ustavljati se ne moreš! Živimo!

Doma je prešel prvi teden mirno. Da ni prejel od nje nobenega pisma, mu je bilo ljubo in neljubo. Ko je zagledal skozi okno pismonošo, ki je krenil v vežo, ga je obšlo veselo pričakovanje. Morda je od nje? In ko je zagledal na svoji pisalni mizi par razglednic, se je prijetno iznenadil. Od nje so, od Tekle! In isti čas se je bal. Da bi vsaj ne pisala na odprtih kartah! Tudi uradniki na pošti so ljudje, ki ne znajo samo čitati, pač pa tudi govoriti. In mogoče, da bi videl pisanje kako njen mož ali tisti oficir. Ne, dobro je, ako ne piše!

Tretji teden je že rad gledal po ulicah za ljudmi in domneval kje spredaj ali kje zadaj Teklo, njen klobuk, njeno postavo, njeno hojo. Kdo bi bil n. pr. tisto tam spredaj z nojevim peresom na klobuku, kdo bi bil, če ne ona? Hitel je in se prepričal, da je to tuja, nepoznana dama.

Ko se je pripeljala nazaj v mesto, je prišla k njemu v stanovanje. Vrnil se je z jutranje šetnje in jo našel za svojo mizo. „O“ — je vzkliknil, „o“ — a dalje ni mogel. Preveč se je razburil in naenkrat se mu je nabralo v grlu nekaj raskavega, kar ga je sililo, da je kašljal. Ona se je tiho nasmejala, odložila klobuk in se ga oklenila okoli vratu. Poljubovala ga je dolgo in rekla prijazno in toplo: „Tega mi je manjkalo ves čas, tebe!“

Pomirila sta se.

„Jaz nisem nikoli šepnil o tem samemu sebi, nikoli nisem mislil in vendar je ležalo v moji glavi tako nekaj težkega, železnega,

kakor bi imel kladivo na možganih. Veš, to je bila zavest, da je tik tebe tisti oficir.“

„Trapica, velika trapica si ti, Kolarček! Niti od daleč ne, da ti povem odkrito! Veš, zakaj ga ne bi marala? Zato, ker ima tako čuden nos! Na prvi hip se ti zdi lep, vidiš ga bolj v celoti. A pozneje odpade celota in ostane ti samo nos. In ta nos je tako čudno dolg, tako čudno nagnjen in tako pretresljivo žalosten; parodira vso njegovo veselo naturo. Ako se ves obraz smeja, nos je žalosten. Če je še tako vesel, nos se ne briga za to. Visi po strani in žaluje in ti vidiš samo njega in ničesar drugega. Hahaha!“

„Nisem opazil!“ se je smehljajal Kolar.

„Nisi? Verjetno. Kdaj moški šele kaj opazite? Plamenčka ne vidi noben, šele takrat, ko gore grmade, se vam zdi, da je nekako tako, kakor bi nekaj tlelo. No, tisti oficir — adijo! Zdaj smo se razšli in ta pesem je preč! Saj ni nikomur nič. Nekega dne se je pritepel med naju dva, kdo ve, katere sape so ga pripihale, nekega jutra ga ni bilo več in kdo ve zopet, katera ptička mu je s krempeljčki pot kazala! Sami dolgovi so ga; že drugi dan so mu bili upniki za petami. Kaj pa ti je?“

„Nič!“ je zakašljajal Kolar. „Kar pripoveduj!“

„Veš, žensk je pa vaje, zlasti omoženih. Med moža in med ženo se ti stisne kakor martinček med najožjo razpoko. Ozreš se, pa sedi na sredi in vse se ti zdi samo po sebi umevno in naravno. Kaj ne, jaz ga nisem nikoli videla, moj mož nikoli, no, pa smo v dveh dneh domači, kakor bi se izza mlada igrali na istem dvorišču. Kaj pa ti je?“

Kolar je bil bled in roka, ki jo je držal okoli Teklinega pasa, se mu je tresla. Vstal je od nje z divana, pričel hoditi po sobi in dejal: „Ti, ti, Tekla, ti si mi vendar vse to pred par tedni popolnoma drugače pripovedovala!“

Nalahko jo je nekaj spreletelo, ji šinilo po obrazu kakor prikrita rdečica in izginilo tako naglo, kakor bi ugasil luč. Rekla je najprijazneje: „Sedi!“

Kolar je sedel.

„Ne zameri! Hotela sem te malo preizkusiti, a vidim, kako si še vedno pozoren name! Ne, delala sem ti krivico. Samo ti si moj ljubi, moj edini!“

Ko je sam ostal, je dolgo premišljal, ali ima Strindberg prav o ženskah, ali nima? Ali res niso ne moralne, ne nemoralne, temveč — kakor je slišal nekoč pritožbe starega samca — amoralne? Ali je res

vse, kar imajo, tisto belo lepo telo, ki zdravega človeka mami in opaja, tisto telo, ki ž njim kramařijo, dokler je za to čas?

Ne, je dejal sam sebi, zašel si predaleč! Strindberg je imel tri žene in iz tistih treh je skopičil sodbo za vse. Vse njegovo delo ni vredno vere. Če je bil danes z Nietzschejem enih misli, je jutri to tajil, pojutranjem obžaloval. Ženske niso take, tudi Tekla ne! Če si vanjo zaljubljen, se ti zdi tudi tisto važno, kar nima zanjo nobenega pomena in o čemur govori, kakor je razmeram primerneje in kakor se lepše čuje. Zaljubljen moški je za žensko muka. Gleda jo kakor boga, povsod, v vsaki njeni besedi išče božanstva. Trpinči jo — —

Čez par dni je prejel od nje pismo, ki ga je čital s silnim ognjem. Povabila ga je za soboto dopoldne ob deveti uri k sebi. Šel je.

(Konec prihodnjič.)

Mirko Bernik:

Melodija.

Ko se je godec Matija Jerom prebudil, je bilo veliko okno na vrt že razgrnjeno. Močna in jasna poletna svetloba se je razlivala po sobi in jo grela. Gledajoč vanjo je utripal z drobnimi očmi in čutil v njih skelečo in ostro bolečino. V spanju in sanjah ga je obšla nenadna nervoznost in notranji nemir, ki ga je preveval tudi zdaj. Strepetaval je po životu, stresal z glavo in žile po rokah in prsti sami so nepretrgoma drhteli.

Starost je bila prišla nadenj in ga zlasti v zadnjih tednih jako oslabila. Že prej povešena glava je zlezla še bolj na prsi, hrbet, ki je bil že prej sključen, se je upognil globlje, oči je zalila rdečkastokalna megla, koža je padla nagosto v gube in se nakopičila nad ušesi, na čelu in tik oči. Vstajal je pozno, dasi je več noči prečul kakor prespal, in čakal, da se je razmajal in mogel s svojim kratkim in drsajočim korakom preko sobe.

Iz kuhinje je priplaval glas njegove žene, ki je bila mlajša in krepkejša kakor on. Zdaj se je bila že vrnila od zgodnje maše in kuhala je kavo.

Bolečina v Jeromovih očeh je ponehala in lahko je gledal vzdržema okoli sebe. Par muh se je vzigravalo nad njegovo glavo in se kopalo v svetlem snopu solnčnih žarkov, ki so se jasno ble-